

Guatemalat nimetatakse maa hingeks – nii nagu Eesti tutvustab end oma külalistele tunnuslausega “Welcome to Estonia”, “tere tulemast Eestisse”, tervitab Guatemala saabujaid, öeldes: “*Alma de la tierra*, maa hing.” Võib-olla on see mõte sündinud maia-indiaanlaste iidsest kultuurist – maiad moodustavad Guatemala elanike enamuse. Või viitab see Guatemala looduse mitmekesisusele – pikkadele hallidele ookeanirandadele, vulkaanide kuumusele, mägijärvede põhjatusele. Võib-olla aga hoopis asumisele väikestel laiuskraadidel maakera keskel. Võib-olla.

Nii või teisiti on Guatemala, mille nimi tähendab sõna-sõnalt “met-sade maa”, väikeriik Kesk-Ameerikas. Ta piirneb põhjas Mehhikoga, idas Belize’iga ning lõunas Hondurase ja El Salvadoriga. Läände jääb ääretu Vaikne ookean, lühemale idakaldale palmidega palistatud Kariibi meri. Pindalalt on Guatemala veidi enam kui kahe Eesti suurune, samas on ta rahvaarvuks ligi 13 miljonit. Läänepoolkera üheks vaesemaks riigiks peetav Guatemala elatub enim turismist, mille tulu on suurem kui riigi suhkru- või kohvitoodang. Ometigi tegeleb suurem osa “maa hinge” elanikest põllumajandusega ning sedasi on riigi pealinn, Guatemala City ehk täisnimega La Nueva Guatemala de la Asuncion, sisuliselt ainus sinne suurlinn.

Guatemala Citysse, mis lasub kõrgel mägiplatool mustjate tulemägede rüpes, jääb ühtlasi maa ainus rahvusvaheline lennuväli ning seega alustab just siit oma rände valdav enamus Guatemalasse saabuvaid turiste. Ka mina: pinevalt vaatan lennukiaknast ööpimedas mäeorus helklevaid linnatulesid ja kuulen siis, kuidas lennukirattad puudutavad maandumisrada. Pikk teekond on selja taha jäänud: lennanud aja tuules kaheksa tundi ja tuhandeid kilomeetreid lääne suunas, saabun ma mitmete ootamiste ja ümberistumiste järel üleväsinuna “igavese kevade maale”, kus pärijateks hoopis teistsugused keeled ja meeled kui need, mida ma seni olen kohanud. Elevus seguneb minus nüüd ühtäkki ärevusega: kas tunnen, kas ikka tunnen veel maailma ära?

Hommikul toast väljudes tervitab mind “Kahe Kuu” võõrastemaja lustakas omanik ja perenaine Lorena.

“Eestist polegi mul varem külalisi olnud,” ütleb ta mulle veatus inglise keeles ning ma rõõmustan võimaluse üle pärida oma reisiks edasisi juhtnööre ilma keeleliste raskendusteta. Lorena on ise Guatemala mitut trajektoori pidi läbi sõitnud ning seeläbi teadlik paljudest võimalikest reisimarsruutidest. Kiirelt arutan temaga oma plaane ja räägime paar sõna maailma asjadest.

“Maailm on muutunud,” ütleb ta ja ma vist noogutan. “Kõik on nüüd üksteisele just kui nii lähedal – ja samas seda enam nii lootusetult kaugel. Oh, jah.”

Kui ta aga küsib: “Mis tõi sind Guatemalasse?”, ei oska ma õigupoolest midagi vastata. Guatemalasse? “See oli juhus,” võiksin öelda. “Sattusin arvustama filmi maiade ühiskonnast ja see tekitas mus huvi.”

“Või siiski mitte juhus,” võiksin end parandada. “Mis oleks üldse juhus? Mulle meeldib tegelikult vesi ja üks Guatemala linnadest asub saarel.”

Ta naeratab. Aga miski sellest pole ainuliselt tõsi. Paigad avavad ennast teatud hetkeks, kui nende poole pöörduda, kui neile keskenduda. Maailmakaart on ka me eneste geograafia.

“Olen tulnud kirjutama,” ütlen, ja eitan end peatselt: “Ei, olen tulnud üllatuma. On see veel võimalik?”

Lorena, mulle lihtsalt meeldib kõndida ja seda ka siis, kui vahemaad on suured. See pole pelgalt kokkuhoid. Olen jalgsi uidanud kõigil oma reisidel: Istanbulis, New Delhis, Puerto Princesas ja mujalgi. Miskitpidi – nii olen ma alati tundnud – aitab kõndimine mul paremini osa saada läbitavatest paikadest, aitab näha neid väikesi detaile ja nurgataguseid, mis linnu ja maid sageli paremini iseloomustavad kui kõik nende kuulsad tunnusmonumendid kokku.

Pärast kerget kosutavat hommikusööki: hea puhta maitsega kohv, röstsaiaid, omlett ja värsked – jah, päikese käes küpsenud, otse puult nopitud viljad, suundun ma linna peale. Muuseum, loomaaed. Zona Viva, linna kaasaegseim rajoon.

“Sellel maal elab palju taskuvargaid,” hoiatab Lorena. “Hoia oma asjad enda juures.”

Guatemala City eukalüptides puhub jahe tuul. Kirikud on väikesed ning vaiksed, pangakontorid tähendavad relvakontrolli läbimist ja tänavad mürisevad kiirustamata. Lapsed ootavad loomaia pöördväravate ääres kannatlikult neile lubatud jäätist. Arheoloogiamuuseumi joonised ja maskid juhatavad mind aega, mis Guatemala imagot endiselt suuresti määrab: iidne kultuur, šamaanid, kuningad ning kakao-kasvatajad. Kesklinna üksikud kõrghooned peegeldavad aga kasvava pealinna kallist kaasaega.

Peatänava äärses universaalpoes otsin esimeste asjadena üles seebi ja hambaharja – need olen unustanud endaga tuua. Pikkade “Palmolive’i” ja teiste temasuguste pesemistarvetega täidetud riulite lõpust leian midagi endale meelepärast – väga naturaalse Guatemala beebiseebi. See lõhnab hästi ja kui ta on mõnus imiku nahale, ei saa ta ilmselt ka mulle midagi halba teha.

“Ahsoo, teil on beebi?” küsib mult lahke näoga noormees kassa-aparaadi taga, kui ta mulle arvet koostab.

“Nojah,” ühman ma valetades, arvates hetkeks, et küsimus tuleneb seebi müügingimustest. Nagu ma aga peagi veendun, on see suhtlus siinmail osa poeskäigust, sedavõrd, et mulle jääb mulje nagu oleks kassapidaja kõigiga ammune tuttav.

“Ilusat päeva,” ütlen siis, kui olen kogu kauba eest tasunud; püüan oma põhjamaist külmust konarliku hispaania keele abil pisutki leevendada.

Guatemala City üle paistab sume õhtupäike. Joon kohvikus viinamarjajooki ja taban end mõtisklemast, et niivõrd kui tänapäeval ka globaliseerutakse, elatakse tegelikult ikkagi igal kontinendil, igas maailma kandis erinevates reaalsustes. Lorenal on õigus. Me kõik küll tarbime ühesuguseid tooteid, samu sööke ja jooke, filme ja spordivõistlusi, aga see, kas ja kuidas inimesed maailma eri äärtel tajuvad ja mõtestavad oma olemasolu, on siiski veel kaugel samasugusest ühtlusest.

Tuul Guatemala City eukalüptides on rahulik.

Et liikuda edasi,

tuleb vahel minna esmalt tagasi. Nagu elus, nõnda ka maastikel. Edasise transpordi otsingul Cobani naasnuna vaatan üle oma asjad: taskulamp, päevaraamat, talisman. Väikese asja tähendus võib olla suur; Guatemala kuulutab, et väike maa võib peita endasse palju. Vaatan uuesti üle maakaardi, vaatan sinna, kus kõrgemad mägikülad. Panen koti taas kokku. Sellel seisab logo: A.R.T. Alternative Roots Traveller.*

“Oh kogu valguse saladuslik maailm, oled pannud ühe valguse kiirgama ka minus ning olen kasvanud austusest sinu iidse kauniduse vastu, mis pole muud kui looduse igavene nooruslikkus,” kirjutas Paul Gauguin, kui oli saabunud esmakordselt Tahitiile keset ääretut Lõunamerd.

Alternative Roots Traveller – ma muigan. Valge mees, Aindra-baba, istub videvikul Krishna-Balarama templis Indias, Vrindavanas, ning laulab harmooniumi saatel, silmad täis tuld ja hääli täis värskust. Ma ei kujuta teda kusagil mujal rohkem omal kohal olevana. Guatemala häältel ja värvidest tunnen aga ometi ära, et iga kultuur on tugevaim oma sünnipäras keskkonnas. Igal rahval on oma kultuur, ja see pole ainult kultuur. Inglise keeles öeldakse harimatu inimese kohta uncultured – kultuuritu, ilma kultuurita inimene. Teisisõnu, harimatu, uncultured, on see, kes pole pärinud ühtegi kultuuri, mitte tingimata see, kes pole käinud heas koolis ega läbinud nõutud loetelu õppeaineid. Elav kultuur annab inimesele alati teatud harituse, ka siis, kui sellega ei kaasne formaalset kooliskäimist. See haritus tähendab austust kõige elava suhtes.

Cobani imposantse munitsipaalhoone turismiteabestend on seevastu tõeliselt kasutu: ei midagi praktilist. Lõpuks ilmub üks teenindaja ning küsin, kust saaksin osta bussipileteid. Ta ütleb: “Jah, jah, siit saab.” Kui aga esitan täpselt oma soovi, raputab ta pead: “Ei, mitte praegu.” Millal siis?

* - “Teistsugune teeline, see, kes otsib juuri”

“Ma ei tea.” Kas ma saan neid pileteid ehk kusagilt mujalt? “Jah, siit just saabki.”

Nõutuna longin mööda keskplatsi edasi ja kiikan lõpuks internetipunkti väljaku nurgal. Küsin, kuidas oleks internetiga ja ega nad ei oska öelda, kust leiaksin infot bussiliikluse kohta – või saaksin piletigi osta.

“Jah, siit saabki,” ütleb noor netipunktipidaja ning taaskorduv vastus tekitab mus kiiresti meeleheidet. Ent siis selgub, et sedapuhku on jutul tõsi taga. Ta müübki pileteid mikrobussile läände. Need ära vormistanud, näitab ta mulle fotoalbumeid Guatemala mägiküladest. Kui neid vaatama jään, astub juhtumisi sisse ka nende autor, räsitud näo ja äraoleva olemisega, kerges habemetüükas keskealine mees.

“Tema ongi nende raamatute autor,” sosistab poiss mulle.

Vaatan albumeid; loodus muutub taevale lähenedes karmimaks ja kargemaks, iga tõus eraldab rohkem, eraldab ja võib-olla ka päästab.

“Te olete mägedest pärit?” küsin.

“Ähh, mitte seda,” ütleb fotograaf ja vaikib.

Coban on pimedas vihmavines. Jutusta oma lugu.

Elevil tüdruk tolmuses kleidis jookseb mööda laia tänavat mäest alla ja hüüab oma sõpradele koerusi. Tänav on märg. Uduvine hajub.